

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg PAWOZ - Eemshaven
Voorzitter	Minister Rob Jetten
Vergaderdatum en -tijd	20 maart 2023, 09.30 uur - 10.30 uur
Locatie	Provinciehuis Groningen, koffiekamer
Aanwezig	Rob Jetten (EZK) [Plv directeur EZK], Sietske Poepjes (Gedeputeerde Fryslân), Melissa van Hoorn (Gedeputeerde Groningen), Ineke van Gent (Schiermonnikoog), Eltjo Dijkhuis (Het Hogeland), Bert Koonstra (Noardeast Fryslân), Theo Faber (Ameland), [Directeur RWS], [Programmaleider EZK] [Plv programmaleider EZK], [Projectleider EZK], [medewerker RHDHV]
Afwezig	Otto van der Galiën (Wetterskip Fryslân), Herman Beerda (Noorderzijlvest)

Vergaderpunten

1. Opening

Verslag

- *De minister opent de vergadering.*

2. Mededelingen

a. Demonstratieproject waterstof op zee

Als eerste stap in de realisatie van waterstof op zee worden voorbereidingen getroffen voor twee waterstof op zee demonstratieprojecten. Demo 1 van <100 MW (beoogd rond 2027) en Demo 2 van 500 MW rond 2031. Om tijdig tot realisatie te komen heeft de Minister voor Klimaat en Energie voor Demo 2 het windenergiegebied Ten Noorden van de Wadden gekozen als voorkeurslocatie. De belangrijkste voordelen van deze locatie zijn: voorbereidende studies (voor het kavelbesluit) zijn voor een windpark op deze locatie al gedaan, de locatie is verbonden met een bestaande, mogelijk herbruikbare, aardgasbuis en past bij de groene waterstof ambities van Noord Nederland.

De mogelijkheid van aansluiting van de waterstof op het landelijk net is nog wel randvoorwaardelijk voor de definitieve beslissing waarover besluitvorming plaatsvindt in PAWOZ – Eemshaven en daaraan verbonden onderzoek naar hergebruik van gasleidingen. Onderzoek naar aansluiting door middel van elektriciteitskabels zal daarom blijven doorlopen als backup voor het geval aansluiting met een waterstofleiding niet kan.

b. Stand van zaken (bijlage 1)

Een overzicht van de stand van zaken is opgenomen in *bijlage 1*.

Verslag

- *De minister deelt mee dat er ambities zijn om offshore waterstof te produceren, en dat daarvoor gekeken wordt naar een locatie voor een kleinschalige demo (100MW) en een grotere locatie tot 500MW. Ten Noorden van de Waddeneilanden is voor de grotere locatie de beste optie: er zijn al veel onderzoeken afgerond voor dit windgebied, mogelijk kunnen we een bestaande gasleiding hergebruiken en dit sluit aan bij de ambities in Eemshaven. Deze locatie is daarom door de minister aangewezen als voorkeurslocatie. Dit is wel onder voorbehoud dat het mogelijk is dat de leiding hergebruikt/aangelegd kan worden. Rond 2031 zou dit windpark gerealiseerd moeten zijn.*
- *Melissa van Hoorn spreekt uit dat zij erg blij zijn met deze keuze, dit zou een enorme boost zijn voor de waterstoftransitie. Zij is positief over de optie die onderzocht wordt om een bestaande leiding her te gebruiken. Eltjo Dijkhuis onderschrijft dit.*
- *Ineke van Gent informeert wanneer er duidelijkheid is over mogelijk hergebruik. [Plv directeur EZK] geeft aan dat dit in 2024 zal zijn. De uitkomsten van mogelijk hergebruik, wat separaat van PAWOZ-Eemshaven plaatsvindt, zal daarom impact hebben op het besluit van PAWOZ – Eemshaven.*
- *Ineke van Gent informeert hoe dit project de regio gaat helpen en hoe die betrokken worden. De minister geeft aan dat participatie en communicatie belangrijk zijn, inclusief een publiekscampagnes. Voor het meeprofiteren in de regio zullen problemen ook (versneld) moet worden aangepakt.*
- *Ineke van Gent vraagt aandacht voor de mogelijke negatieve cumulatieve effecten (o.a. gasboringen). Dit vraagt keuzes over het gebied, wat kan er wel en niet. De minister erkent dat dit lange termijn keuzes vraagt, in plaats van losse keuzes.*
- *Eltjo Dijkhuis geeft aan dat het belangrijk is om deze keuzes te maken, om de regio ook perspectief te geven en duidelijk te hebben waar men aan toe is. Bert Koonstra onderschrijft dit.*
- *Melissa van Hoorn informeert of de Eemshaven en Nedersachsen betrokken worden bij het proces. De minister geeft aan dat het afgelopen half jaar met*

Duitsland en Niedersachsen is gesproken. Ze zoeken dezelfde duidelijkheid voor langere tijd zoals wij dat ook doen. [Programma leider EZK] vult aan dat de wens om naar de toekomst te kijken en wat we daarin samen kunnen doen in Duitsland gedeeld wordt. Maar, de realiteit van aanlandingen in Duitsland is heel anders dan in Nederland. Er wordt daar juist veel via eilanden (de stabiele delen) aangeland.

- *Ineke van Gent geeft aan dat bij trechters de onderbouwing belangrijk is, daar moet het BOP goed in worden meegenomen. De minister erkent dit.*

- 3. *Gebiedsinvesteringen (bijlage 2)*
Zoals aangekondigd tijdens het bestuurlijk overleg in december wordt er vanuit EZK 500 miljoen euro beschikbaar gesteld voor gebiedsinvesteringen in de regio's waar Wind op Zee tot 2031 aan land komt. Dit zal gebeuren in 2 tranches: 220 miljoen euro van 2024-2026 en 280 miljoen euro 2026-2030. Daarnaast is er 18 miljoen euro specifiek beschikbaar voor een impuls van de ecologie in het Waddengebied. Hiermee wordt onder andere gehoor gegeven aan de oproep vanuit het regioadvies bij Net op Zee Ten noorden van de Waddeneilanden. In bijlage 2 staat weergegeven wat de achtergrond hiervan is, wat de eerste bevindingen zijn vanuit de ronde gesprekken en hoe het proces er nu verder uitziet.

- ➔ *Wat zijn wat u betreft aandachtspunten bij het verder uitwerken van de gebiedsinvesteringen?*

Verslag

- *De minister licht de verdeling van de 500 miljoen euro en 18 miljoen euro toe. Hij geeft aan dat er een kwalitatieve verbetering van het gebied kan worden gerealiseerd met deze middelen. Voor het deel van de 500 miljoen euro voor dit gebied zullen de komende tijd goede plannen gemaakt moeten worden. Dit vraagt inzet de komende periode, maar heeft als voordeel dat de projecten al lopen voordat de wind op zee wordt gerealiseerd. Hij vraagt of er al aandachtspunten zijn.*
- *Ineke van Gent informeert of dit los staat van het beleidskader natuur. De minister bevestigt dit, [pPlv directeur EZK] vult aan dat wel wordt afgestemd met het beleidskader.*
- *Eltjo Dijkhuis geeft aan dat staatssecretaris Vijlbrief in gesprek is met de regio, dit kan helpen om op korte termijn plannen te ontwikkelen. Het zou kunnen helpen bij dit proces aan te haken.*
- *Sietske Poepjes geeft aan dat in het verleden dit soort middelen (te) ingewikkeld werden gemaakt. Ze wil meegeven om het niet te ingewikkeld te maken om het geld in te kunnen zetten.*
- *Ineke van Gent geeft aan het belangrijk te vinden dat het gebied kan profiteren van de energietransitie, en eventuele schade gecompenseerd wordt. De minister benadrukt dat de 18 miljoen euro vanuit LNV voor*

ecologie is, maar de 500 miljoen euro voor alle aanlandregio's breder ingezet kan worden. Dit is echter geen compensatie, maar ten behoeve van gebiedsinvesteringen. Compensatie staat hier los van.

- *Theo Faber informeert of deze middelen voor de energietransitie kunnen worden ingezet. De minister bevestigt dit.*
- *Bert Koonstra informeert of deze middelen ook voor na 2031 beschikbaar zijn. De minister geeft aan dat deze middelen voor de periode tot 2031 zijn, maar voor de periode daarna zal moeten gekeken worden naar eventueel nieuwe middelen. Dit loopt parallel op met de partiële herziening Noordzee waarin de windgebieden worden aangewezen. Dit zal waarschijnlijk begin 2025 bekend zijn. Het investeringsprogramma voor deze 500 miljoen euro moet Q1 2024 bekend zijn.*

4. Uitdagingen komend jaar (bijlage 3)

Nu de NRD definitief vastgesteld en gepubliceerd is zijn we in een nieuwe fase beland, de planMER. Bijlage 3 is het concept 'Spoorboekje'. Deze laat zien wat er de komende periode gaat gebeuren en wat er daarin bestuurlijk wordt verwacht. We zullen de benodigde overleggen waar mogelijk zo vroeg mogelijk inplannen.

Belangrijke uitdagingen die hierbij te onderscheiden zijn, zijn onder andere:

- Samenhang met andere trajecten in hetzelfde gebied, waaronder het Beleidskader natuur Waddengebied, ontwikkeling Oostpolder en Masterplan zeehavens.
- Beoordeling van grote diversiteit aan routes met daarbij de cumulatieve effecten.
- Tijdige oplevering van gezamenlijk onderzoek met de Duitse overheden naar scheepvaartveiligheid.
- De notitie Routeontwerp: momenteel zitten we in de eerste fase van de planMER, de Notitie Routeontwerp. In deze fase worden de routes verder uitgewerkt en geoptimaliseerd met vastlegging van de fysieke ruimte en de (technische) uitgangspunten (o.a. aanlegmethode per tracé van de route). Hieruit blijkt de complexiteit en impact van de verschillende routes. De verwachting is dat uit de eerste fase blijkt dat sommige routes niet haalbaar/uitvoerbaar zijn. Dit betekent dat na deze eerste fase routes kunnen afvallen. Bij deze trechtering betrekken we omgevingspartijen evenals de commissie MER.

- ➔ Herkent u de uitdagingen?
- ➔ Herkent u de noodzaak tot trechtering wanneer routes onhaalbaar/ onuitvoerbaar blijken?
- ➔ Onderschrijft u de momenten in het proces waar u wordt aangehaakt en wat er van u wordt gevraagd?

Verslag

- *De minister geeft aan dat op dit moment al onderzocht en uitgewerkt wordt wat per route mogelijk is. Dit kan al leiden tot trechtering. Het is*

belangrijk hier goed over te communiceren en de omgeving mee te nemen. Het zou goed zijn als we gezamenlijk achter het besluit kunnen staan en het kunnen uitdragen.

- *Eltjo Dijkhuis geeft aan dat het proces rondom Oostpolder en de stationlocaties voor TenneT ingewikkeld is, en maakt complimenten voor EZK hoe dit is opgepakt. Hij vraagt wel aandacht voor wat de impact van wind op zee op land is, want dit levert spanning op.*
- *Melissa van Hoorn geeft aan behoefte te hebben op regelmatige basis bijgesproken te worden over de stapjes in het MER-proces, zoals het afvallen van routes.*
- *Sietske Poepjes geeft aan dat het belangrijk is om voorzichtig te zijn met trechtering. Dit kan er ook toe leiden dat routes te snel afvallen, zoals in het verleden de oosterlijke routes.*
- *[Plv directeur EZK] geeft aan dat je in de fase routeontwerp, waar we ons nu in bevinden, op een aantal routes waarschijnlijk al de conclusie kunt trekken dat ze onvergunbaar zullen zijn. Het idee is die routes dan niet verder te onderzoeken. Hierover zal een advies van de Commissie m.e.r. worden gevraagd en dit zal ook in het BOP worden besproken.*
- *Ineke van Gent stelt voor om ook met regelmaat naar buiten te gaan wat het plan is en wat het basisprincipes van de afwegingen zijn. De minister geeft aan dat het BOW met regelmaat geïnformeerd zal worden. Ook wordt in de tussentijd het bredere publiek geïnformeerd over de stappen in het proces, zoals trechtering. Exacte invulling hiervan wordt nog bepaald.*

5. Vervolgafspraken

In het spoorboekje zijn de verschillende bestuurlijke overleggen weergegeven. Deze zullen via het secretariaat van EZK worden ingepland. Doel is om zover mogelijk vooruit te plannen zodat we allen goed voorbereid aan tafel kunnen zitten.

Verslag

- *De minister geeft aan dat al veel over het vervolg is besproken, en de overleggen zullen worden ingepland. Hij zal ook met regelmaat terugkomen in het gebied. Er zijn geen verdere vragen.*

6. Rondvraag

Verslag

- *Theo Faber informeert naar waterstof. Veel huishoudens zouden dit graag als vervanging van gas willen, hoe ziet de minister dit? En hoe wordt waterstof opgewekt, wordt daar specifiek een park voor*

gebouwd, of wordt elektriciteit die niet voor iets anders wordt ingezet gebruikt? De minister geeft aan dat de demonstratiekavel volledig voor de productie van waterstof wordt ingezet. Op land zul je verschillende concepten gaan zien. Vanaf de zomer zal er elke 2 jaar een nationaal plan energiesysteem worden opgeleverd. Daar staat in wat we de komende 30 jaar gaan doen en waarom. Hier zal dit ook in terugkomen.

- *Ineke van Gent informeert: staatssecretaris Vijlbrief is op Schiermonnikoog geweest over de gaswinning en zou daar met de minister over spreken. De minister bevestigt dit. Ineke van Gent geeft aan dat de discussie over gas ook de discussie over PAWOZ kan beïnvloeden. Ze vraagt wanneer er meer duidelijkheid komt. Dit zit in de reactie op de parlementaire enquête Groningen.*
- *De minister sluit de vergadering.*

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Realisatie
Energietransitie

Ons kenmerk
DGKE-DRE / 26688203